יז א ב ג מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה יד ועי' כמ"מ סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפח סעיף ד :

אם נמוחו טמאה אי הכי בלא נמוחו נמי · אמר רבה כי לא נמוחו בריה בפני עצמה היא, ומי איכא כי האי גוונא? אין, והתניא *א"ר אלעזר בר' צדוק שני מעשים העלה אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ושוב מעשה באשה שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאה ושאלה את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו להם שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות תטיל למים אם נמוחו טמאה אמר ריש לקיש *ובפושרין תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן מאי בינייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו. התם תנן, *כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת הכא מאי מי בעינא מעת לעת או לא: שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת אבל דם דרכיך לא או דלמא לא שנא תיקו: **המפלת כמין תנים:** וליפלוג נמי רבי יהודה בהא? אמר ריש לקיש במחלוקת שניה ורבנן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה, עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש והוי חתיכה אבל בריה לא הוי, ולהך לישנא דא"ר *יוחנן באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ליפלוג נמי ר' יהודה בהא? מאן דמתני הך לישנא מתני הכי: רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו במחלוקת שניה ורבנן היא: **המפלת כמין בהמה [וכו']:** אמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דר' מאיר? הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם, אלא מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמר בו יצירה כאדם שנאמר °ויברא אלהים את התנינים הגדולים? אמרי דנין יצירה מיצירה ואין דנין בריאה מיצירה, מאי נפקא מינה הא *תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נגמר בריאה מבריאה דכתיב °ויברא אלהים את האדם בצלמו? אמרי ויברא לגופיה, וייצר לאפנויי ודנין יצירה מיצירה אדרבה וייצר לגופיה ויברא לאפנויי ודנין בריאה מבריאה? אלא וייצר מופנה משני צדדין: מופנה גבי אדם ומופנה גבי בהמה, ויברא גבי אדם מופנה, גבי תנינים אינו מופנה, מאי מופנה גבי בהמה אילימא מדכתיב °ויעש אלהים את חית הארץ וכתיב °ויצר [ה'] אלהים מן האדמה כל חית השדה, גבי תנין נמי אפנויי מופנה דכתיב °ואת כל רמש האדמה וכתיב °ויברא אלהים את התנינים הגדולים רמש דכתיב התם דיבשה הוא. ומאי נפקא מינה בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין? נפקא מינה דאמר רב יהודה אמר שמואל *משום רבי ישמעאל כל גזרה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה, מופנה מצד אחד *לרבי ישמעאל *למדין ואין משיבין לרבנן למדין ומשיבין, מופנה משני צדדין דברי הכל למדין ואין משיבין, ורבי ישמעאל מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין? נפקא מינה דהיכא דאיכא מופנה מצד אחד ומופנה משני צדדין שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן

תורה אור

אם נמוחו טמאה · דדם הוא אלמא אע"ג דלי חזותיה יבש היה כעפר : **בריה בפני עצמה** · ולא דם : **כי האי גוונא** · מפלת כמין שערות וקליפות : **קליפות** · גלדי המכה : **דרך שומא** להיות בה שער : **ובפושרין** · דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה בההי דדילמא אי היה בפושרין הוה נימוח: **מאי בינייהו** · מאי פלוגתייהו: **ע"י הדחק** · לת"ק אי נימוח מאליו הוא דהוי דם אבל נימוח על ידי מיעוך לאו דם הוא ולרבן שמעון אפילו נימוח ע"י מיעוך נמי דם הוא : **כמה היא שרייתן** · בפ' דם הנדה השרץ והנבלה מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו טמאין וכמה היא שרייתן כו': **דאקושי** · קשים: **לא** · בעינן מעת לעת אלא או יום או לילה ואם לא נמוחו טהורים : **וליפלוג נמי ר' יהודה בהא** · ונימא בין כך ובין כך טמאה דהא טעמא דר' יהודה אוקמינן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם : **במחלוקת שניה** · משנה זו שניה במחלוקת דלאו סתמא ודברי הכל היא אלא ר' יהודה פליג : **והוי חתיכה** · דטעמא לאו משום פתיחת הקבר בלא דם הוא אלא בחתיכה עצמה סבירא ליה דהויא דם וכגון שהיא מארבעה מיני דמים : **ולהך לישנא כו'** · כדאמרן לעיל במשנתין : **יצירה** · וייצר ה' אלהים *(את) חית השדה ואת עוף וגו' וכתיב באדם וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ורבנן לית להו גזירה שוה: **תנין** · דג גדול ואמאי תנן המפלת מין דגים טהורה: **זו היא שיבה זו היא ביאה** · כלומר ילפינן גזרה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה מה שיבה חולץ וקוצה וטח כו': **ועוד גבי אדם נמי כתיב בריאה** · דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וניליף בריאת דגים מבריאת אדם : **ויברא** · דאדם לגופיה: **וייצר לאפנויי** · לגזירה שוה ודנין ג"ש לחיה ולעוף דכתיב בהו יצירה דדמי מדדמי: **מופנה** · גבי אדם דהא כתיב ויברא : **ומופנה גבי בהמה** · כדמפרש דהא כתיב ויעש אלהים את חית (השדה) וגו' : **גבי אדם מופנה** · דהא כתיב וייצר : **גבי תנין לאו מופנה** · דלא כתיב קרא אחרינא : ופרכינן גבי **תנין נמי מופנה הוא** · דכתיב בקרא דויעש ואת כל רמש האדמה : **ומאי נפקא מינה** · דניחא לך למילף משני צדדין טפי : **כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין ממנה** · ואפילו אין משיבין · ואפי' יש להשיב: **אין משיבין** · אם אין להשיב: **לרבנן למדין ממנה** · ואם יש להשיב משיבין והך פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן שמואל גמרא גמיר ליה מרביה וכאן הוא מקומה והיא לא במשנה ולא בברייתא : להכי

אם נמוחו טמאה · וא"ת והא לא מיקרי יבש דהא הנך דתנן בפ' דם הנדה (לקמן דף נה:) דמטמאין לחים ואין מטמאין יבשים תני התם אם יכולים לשרות ולחזור לכמות שהיו מטמאין כדאמר התם וים לומר דמכל מקום פשיט שפיר דלא אמר כי יזוב זוב דמה דמידב דייב אי נמי התם איירי בלחים ונתייבשו והכי אע"ג דנתייבשו כיון שיכולין לחזור לכמות שהיו מטמאין אבל הכא בלחים ונתייבשו לא קמיבעיא ליה אלא ביבש מעיקרו ואפילו אם יכול להיות נימוח במים :

אבל דם דרכיך לא · וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפרק דם הנדה (דף נה:) וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שנפל על הבגד ונתייבש ביותר אבל דם הנדה באנפי נפשיה אי רכיך ומ"ק דהתם קתני רוק חוב וניעו דרכיכי וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מדם דהנהו התחילו ליבש זה כמה ימים דרגילין להתייבש קודם יציאתם אבל דם אינו רגיל להתייבש קודם יציאתו מן הרחם: **או** דלמא לא שנא · תימה דבפרק דם הנדה (לקמן דף נו.) תניא רשב"ג אומר בפושרין מעת לעת ואמאי לא משמיק רבותא טפי דאפי' לא יחזור ע"י פושרין מעת לעת אלא על ידי מיעוך טמאה לרשב"ג דהא אפי' גבי דם חשיב מיעוך, כל שכן בנבלה ושרץ דאקושי דע"כ ע"י מיעוך נימוח טפי מפושרין דהא אפילו את"ל דרבנן בעו מעת לעת במיעוך ע"י הדחק לא חשיב דם לרבנן :

ליפלוג נמי רבי יהודה בהא · אשערה וקליפה לא פריך דליפלוג רבי יהודה דמודים נינהו ולא שייך בהו פתיחת קבר : **הואיל** ונאמרה בהן יצירה · אף על גב דבבהמה לא כתיב בה יצירה הא אמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עא.) דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה : **המפלת** דמות תנין · הוה מצי למנקט דגים סתמא דבקרא דויברא את התנינים כתיב נמי כל נפש חיה הרומשת אשר שרצו המים אלא נקט תנין לפי שהוא סמוך לויברא: **זו** היא שיבה זו היא ביאה · וא"ת ואמאי לא משני ה"מ היכא דליכא דדמי ליה כו' וליכא למימר דה"פ דליגמר תרוייהו יצירה ובריאה לטמא בהמה ודגים דע"כ לא נתקבלה ג"ש אלא חדא מינייהו מדקאמר לקמן שבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה מב' צדדים וי"ל דעיקר קושיא אוסד סמיך*): **התם** ביבשה כתיבי · תימה וכי לא ידע דביבשה כתיב דקרא דתנינים כתיב במים והאי בשני :

*) [וע"ע תוס' יומא נז: ד"ה כל"מ ותוס' מנחות ד' ד"ה מאי נ"ס]

תוספי הרא"ש

זיבה ודוקא לענין טהור' מיעטיה קרא אבל לשאר דברים הוי כצחצוחי וזיבה גמורה הוי כדאמרינן בעל קרי שלא הטיל מים לכשיטיל מים טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי קרי אלמא חשיבי צחצוחין כאילו הוה בעין · עוד אמרינן בפ' מצות חליצה יבמת שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק אלמא חשיבי צחצוחין כרוק בלא ריבוי דקרא : **הרואה** דם יבש מהו · הא דלא פשיטא ליה ממתניתין דהמפלת חתיכה כר' יהודה בין כך ובין כך טמאה משום דאיכא דמוקי לה דפליגי באיפשר לפתיחת הקבר בלא דם: הא נמי תנינא כו' · אם נימוחו טמאה · תימה הא לאו יבש מעיקרא הוא דאפי' הנך דתנן לקמן בפ' דם הנדה שרץ ונבלה מטמאין לחין ולא יבישים · תנן התם אם יכולין לשרות ולחזור כמות שהן מטמאין יבשין וכ"ת התם במעת לעת הכא לימים הרבה והא מיבעיא לן בשמעתין אי אמרינן בהא מעת לעת או לא וי"ל דנהי דלא חשיב לקמן יבש מ"מ משמע ליה אי הוה דרשי כי יזוב מידי דדאיב הוה לן למעוטי נמי האי דהשתא מיהא לאו דאיב הוא תריך ליה דעל כרחי' לא אמרינן הך סברא דניתוחו מיקרי[נ"כ] יבש מעיקרו דא"כ אפילו לא נימוחו נמי דא"כ דיבש מעיקרו טהור ניחא לי דלא נימוחו טהורה אבל בנימוחו קרינן ביה שפיר כי יזוב כיון דמידב דאיב ע"י שרויה אלא אי אמרת דנימוחו חשיב יבש מעיקרו וא"ה טמאה דלא בעי' מידב דאיב א"כ כי לא נימוחו נמי: **אמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה כו'** · לא שהיה ברור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפילו אם נימוחו טהורה כדאמרינן לעיל הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה · אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדק הדבר ע"י הטלת מים אם נימוחו דם נדה הוא ולא בא מחמת מכה וכן ההוא שוברא רשומא: **שרץ ונבלה** דאקושי בעינן מעת לעת · ותימה והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפ' דם הנדה דלא מיקרו יבשים אלא במעת לעת וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שעל הבגד שנתייבש הרבה אבל דם באנפי נפשיה הוי רכיך · ומיהו תימה דלקמן נמי קתני רוק חוב וניעו דרכיכי נינהו וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מאנך דהכא דהנהו התחילו להתייבש זה כמה ימים אבל דם דהכא שיצא יבש מן הרחם אינו רגיל להתייבש זמן גדול קודם צאתו : **ליפלוג** נמי ר' יהודה בהא · ארגים והגבים פריך אבל בקליפה ושערה לא שייך ביה פתיחת הרחם אבל משינויא דר' יוחנן נ"ל דקאי אפילו ארישא דקליפה ושערה דהא ברישא מטמא ר' יהודה בכל ענין ולא קאמר תטיל למים וקליפה שערה ושפר טולה בריה דלא עביד דם דקריש והוי כי הגי : **הואיל** ונאמר בהם יצירה באדם · ותימה בהמה דלא נאמר בה יצירה מא"ל וי"ל הא אמרינן בפ' המקשה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה והתם דפריך הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מא"ל ה"מ למיפרך נמי לר' מאיר הניחא לרב יהודה אלא לר' יוחנן ולר' (מאיר) [ינאי] דמפרשי טעמא אחרינא לקמן לר' מאיר מא"ל : **הואיל** ונאמר בו בריאה כאדם' אע"ג דג"ש דיצירה ניתנה ודבריאה לא ניתנה זו היא שיבה זו היא ביאה הוא תנא דבי ר' ישמעאל וליכא למימר ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה ילפינן כדאמר בפ' כיסוי הדם דשאני התם משום שאי אפשר לקיים את שניהם דאי גמרינן שחיטה משחיטה הוי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואי גמרינן שחיטה מטביחה לא הוי שמה שחיטה הלכך שבקינן טביחה וילפינן משחיטה אבל הכא איכא למיגמר תרוייהו : **ניגמר** בריאה מבריאה · כלומר אפי' אי ליתא להא דר' ישמעאל לגבי הא משום דאית ליה למיגמר מדדמי ליה אע"ג דלא סתרי אהדדי לגבי הא ודאי אית לן למימר דכשנאמרה למשה מסיני יצירה מיצירה ה"ה בריאה מבריאה כיון דמשמעות בריאה ויצירה שוין : **אמרי'** ויברא לגופיה · לפי שנאמר תחילה · אדרבה ויצר לגופיה מיהא כיון דנתקבלה ג"ש יצירה יצירה וכי שבקינן יצירה יצירה ונילף בריאה בריאה כיון דאפשר לומר (או) הכי מסתברא למימר יצירה יצירה שנאמרה למשה מסיני וי"ל דמיסתבר ליה טפי למימר יצירה לגופיה שהוא מפרש עיקר היצירה : **ולרבי** ישמעאל מאי איכא למופנה מצד אחד למופנה משני צדדין דבשלמא לרבנן ניחא דילפינן יצירה מיצירה דמופנה משני צדדין דאין משיבין אלא לר' ישמעאל כיון דתרוייהו אין משיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין ומשני דלהכי אפנייה רחמנא לבהמה משני צדדין כי היכי דלא תיגמר ממופנה מצד אחד וא"ת לא לפנייה לבהמה כ"א מצד אחד דלא ליכתוב גבי אדם אלא או יצירה או בריאה דהשתא הוי ג"ש דבהמה מופנה מצד אחד ודתנן לא הוי מופנה כלל וי"ל דאי לא מופנה גבי אדם הוה ילפינן בריאה דתנין מיצירה

[תוספתא פ"ד]

לקמן נה: ס.

[נ"ל מן האדמה כל חיה]

[לעיל כב: משם בגליון נשם רש"ל דל"ל רבי יוחנן]

שם שם ב

שם ב שם

[שלמה מימים שלא משום ר' ישמעאל נריכים סיקון]

[שבת סד]

גליון הש"ס

גמ' לר' ישמעאל למדין ט"י מדברי תוס' נזיר מח ע"ב ד"ה ולאחותו מבואר דהיש לגם רבי כאן בסיפון דר"י ס"ל למדין ומשיבין :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אם נמוחו טמאה א"ב · עי' ש"ך סי' קפח ס"ק יז ודוק ועי' בבאור הגר"א לגבל סנסב בשמר טבישה אות ג' :

עירובין נא: יומא נ: מכות יג: יבמות יז: מרך ס' סוריות ח: מנחות ד' ודף מה: בכורות לב: חולין פה:

מבנה
"מעשה"
ב' מעשים בדין המפלת
זכרים יבשים
א) כמין קליפות אדומות
ב) כמין שערות אדומות

נושא
שיעור זמן שריית קליפות
ושערות בפושרין
לגלות אם הוי דם
לטמאות את האשה
משום נדה

נושא/מבנה I-III
מ"ט דר"מ
במפלת
כמין בהמה
נחשב לידה

נושא (משנה)
אמה שהפיל כמין
תנין

תת נושא/מבנה
כללים בג"ש טוה
א- שאינו מופנה
ב- מופנה מצד א'
ג- מופנה מב' צדדים